

кооперативний рух і фінансову грамотність населення. Запровадження на рівні держави системоутворюючих кредитних спілок за американським прикладом дасть змогу впровадити політику поглинання, об'єднання та партнерства, що, безумовно, підвищить надійність та авторитет кредитних спілок в Україні.

Література

1. Закон України «Про кредитні спілки» // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 15. - ст. 101 (в редакції від 29.01.06)(режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>).
2. Федеральним законом про кредитні спілки [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.ncua.gov/Legal/Documents/fcu_act.pdf.
3. Закон Німеччини про банківську діяльність [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/kredwg/gesamt.pdf>
4. Всесвітня рада кредитних спілок [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.woccu.org/>
5. Історія кредитних спілок з 1995 по 2011 [Електронний ресурс] - Режим доступу <http://www.woccu.org/publications/statreport>
6. Каталог місцевих банків та кредитних спілок [Електронний ресурс] - Режим доступу www.branchspot.com

УДК 336.71

Юлія Стрільчук⁴

ЕВОЛЮЦІЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У роботі досліджено розвиток банківського кредитування населення в Україні протягом 1991 — 2016 рр. Визначено та проаналізовано основні періоди розвитку банківського кредитування населення в Україні.

Виявлення тенденцій розвитку банківського кредитування населення можливе передусім за умови проведення його ретроспективного аналізу, що дозволить здійснити періодизацію даного виду кредитування в Україні та визначити чинники впливу на нього.

У перші роки незалежності України банківське кредитування було майже відсутнє. З 1991 по 1995 рр. відбувалося становлення банківського кредитування, його обсяги були незначні, проте зростали швидкими темпами. Згідно з даними Національного банку України сума кредитів, наданих комерційними банками в економіку України, зросла у 27 разів протягом 1992 року порівняно зі значенням попереднього року. Даний показник зріс у 15 разів у 1993 році, майже в 4 рази у 1994 році та більш, ніж у 2,5 рази у 1995 році [2, с. 89].

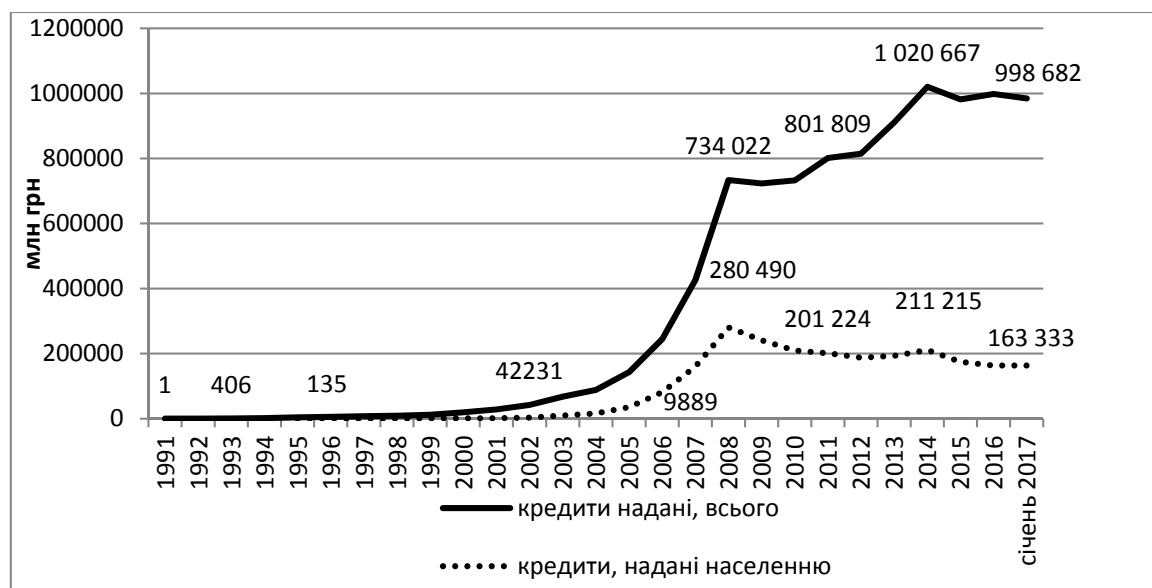
Проте навіть за таких значних темпів росту обсяги кредитування не задовольняли потреби суб'єктів господарювання. Через ризикованість банківських операцій стримувалося вкладання грошей комерційних банків в економіку. Раніше видані кредити майже всі не поверталися. У зв'язку зі зниженням темпів інфляції з квітня 1994 року почала падати середня відсоткова ставка за кредити комерційних банків з 390 % у березні до 280 % у другій половині червня і до 173 % за останній тиждень липня 1994 року [5, с. 5]. Середньозважена відсоткова ставка за кредитами за рік становила 201,7 % і продовжувала спадати, що сприяло розвитку кредитування [2, с. 71].

Отже, зародження банківського кредитування населення відбувалося в умовах нестабільної економічної ситуації під дією значної кількості факторів, які впливали на

---

⁴аспірантка кафедри банківської справи ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», juliastrilchuk@gmail.com

економіку в цілому і банківську систему зокрема. За період з 1991 по 1994 рік статистичні дані щодо обсягів даного виду кредитування відсутні. Починаючи з 1996 року економічна ситуація в країні дещо стабілізувалася, почало розвиватися кредитування банками населення на задоволення потреб невиробничого характеру. На рис.1. представлена динаміка кредитів, наданих банками в економіку, в тому числі, наданих населенню.

Рис.1. Динаміка обсягів кредитів, наданих банками України протягом 1991 – 2017 рр.
Побудовано автором за даними [2; 3]

Згідно з даними рис. 1. обсяг кредитів, наданих банками населенню, становив 135 млн грн на кінець 1995 року і мав висхідну динаміку аж до 2008 року. До цього часу тенденції розвитку банківського кредитування в цілому та кредитування населення зокрема співпадали. Динаміка кредитування населення нерівномірна і характеризується зміною вектору, що зумовлює необхідність виділення періодів розвитку банківського кредитування в Україні.

Перший період становлення та розвитку банківського кредитування населення почався з 1995 року і тривав до 1998 року. В цей час в Україні економічна ситуація дещо стабілізувалася. У 1996 році було проведено грошову реформу та введено в обіг гривню як єдиний законний платіжний засіб, що сприяло зниженню інфляції та позитивним зрушенням в економіці. Обсяги кредитів, наданих населенню, були незначними, але зростали швидкими темпами, випереджаючи приріст кредитування взагалі, частка кредиту, що розглядається, у кредитному портфелі банків мала тенденцію до зростання.

У наступному періоді з 1999 року по 2001 відбувся злам встановлених тенденцій, темпи приросту кредитів, наданих населенню, знизилися, проте мали позитивне значення, їхня частка у загальному обсязі кредитування спадала.

Починаючи з 2002 і до 2008 року включно спостерігався період, який характеризувався поживленням банківського кредитування населення в Україні. Відновилося тенденція до випередження темпів приросту банківського кредитування населення порівняно з кредитуванням в цілому. Максимальний приріст даного показника становив 170,27 % у 2003 році. Обсяги кредитування населення у даний період зростали як в абсолютному, так і у відносному вимірі, досягши у 2008 році максимального значення частки даного виду кредиту у загальному обсязі кредитування, а саме 38,21 %, а також суми залишку кредитів, наданих населенню — 280490 млн грн.

За 2004 – 2007 роки реальна зарплата збільшувалася у середньому на 16,2 % за рік, що стимулювало зростання внутрішнього попиту — як споживчого, так і інвестиційного. У той самий час стабільність обмінного курсу протягом 2002 – 2007 років за високого рівня заробітних плат стимулювала прискорене зростання обсягів кредитування, зокрема фізичних

осіб. За 2004 – 2008 роки обсяги кредитування фізичних осіб збільшилися в 18,5 раза в номінальному вираженні, зокрема лише за 2006 – 2008 роки обсяги іпотечногокредитування збільшилися в 7 разів, що призвело до суттєвого зростання цін на нерухомість [1, с. 2].

Починаючи з 2009 року і до тепер відбувається наступний, післякризовий період розвитку банківського кредитування, який характеризується низхідною динамікою. Саме після 2008 року спостерігається розходження кривої кредитів, наданих всього, та кривої кредитів, наданих населенню (рис. 1). Це свідчить про те, що кредитування населення виявилось більш вразливим до зовнішніх шоків та коливань валютного курсу.

Частка кредитів, наданих населенню зменшилася більш, ніж удвічі, порівняно зі значенням 2008 року і становила 16,35 % на кінець 2016 року. Це значення є безпрецедентно низьким за останні 10 років. Лише у 2013 та 2014 роках сума кредитів, наданих фізичним особам, зростала. Приріст становив 3,1 % та 9,1 % відповідно. Зростання відбувалося виключно за рахунок курсової переоцінки, в той час як у валютах номінації кредитна заборгованість зменшилася. Протягом 2014 року спостерігалися труднощі з обслуговуванням кредитів домогосподарствами, особливо в іноземній валюті, у зв'язку зі зміною курсу гривні до основних іноземних валют, зменшенням реальної заробітної плати та внутрішньою міграцією [8]. Частка кредитів, наданих населенню, у загальному обсязі кредитів зменшується, починаючи з 2009 року. За даними НБУ [7; 4] діяльність банків у період 2013 - 2015 рр. відбувалася на фоні зменшення депозитної бази банків, погіршення платоспроможності позичальників та зміни валютного курсу. За 2015 рік номінальний обсяг кредитування населення знизився на 17,2 %. Вагомим фактором, що впливав на зниження залишків кредитів протягом 2015 року, був статистичний ефект через ліквідацію низки банків. Як наслідок, зниження залишків за кредитами в національній валюті, наданими фізичним особам, прискорилося наприкінці 2015 року [6]. Даний показник продовжує падіння і надалі. Така ситуація частково спричинена тим, що банки не відновили у повному обсязі кредитування фізичних осіб після глобальної фінансової кризи 2008 року, оскільки такі види кредитування як іпотечне та кредитування на купівлю автомобілів є високоризиковими [9, с.147]. Слід зауважити, що у докризовий період обсяги кредитування населення зростали досить швидко, річний приріст у 2008 році становив 74,9 %. За дев'ять років спаду сума залишків кредитів, наданих банками України населенню, ще не досягла рівня 2007 року, але частка у структурі наданих кредитів значно зменшилася і встановилася на рівні 2003-2004 років.

Отже, банківське кредитування населення в Україні розвивається нерівномірно і характеризується наявністю періодів поживавлення та спаду. Слід зазначити, що на стан банківського кредитування населення в тому чи іншому періоді впливає низка чинників, таких як рівень інфляції, зміна валютного курсу, зниження реальної заробітної плати та інших доходів населення, достатність ресурсної бази банків тощо.

Банківське кредитування населення в сучасних умовах потребує відновлення та поживавлення, яке можливе при поліпшенні макроекономічної ситуації в країні. Перед банківською системою стоїть завдання щодо активізації кредитування населення, що має потенціал для зростання і є одним із перспективних напрямків банківської діяльності.

Література:

1. Аналіз економічного стану України (грудень 2014 року) [Електронний ресурс]. — НБУ. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4972952>
2. Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України / Бюлетень Національного банку України [Текст]: — Київ : Національний банк України, 2008. — № 12/2008 (189)
3. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ[Електронний ресурс] — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1

4. Депозитні корпорації України / Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]. — Київ : Національний банк України, 2015. — № 4/2015 (265). — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17600932>

5. Звіт про роботу Національного банку України, баланс його діяльності і зведений баланс банківської системи України та розподіл прибутку Національного банку України за 1993 рік. — Вісник Національного банку України. — вересень 1994, (додатковий випуск)

6. Інфляційний звіт [Електронний ресурс] / Січень 2016. — НБУ. — Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=27033423>

7. Монетарний та фінансовий розвиток / Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]. — Київ : Національний банк України, 2014. — № 4/2014 (253). — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4881600>

8. Монетарний та фінансовий розвиток / Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]. — Київ : Національний банк України, 2015. — № 2/2015 (263). — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=16006315>

9. Стрільчук Ю. І. Сучасний стан банківського кредитування населення в Україні / Ю. І. Стрільчук // Фінанси, облік і аудит. — випуск 2 (28), 2016. — С. 144-156

УДК 336.71

Любов Стрільчук
Юлія Стрільчук⁵

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Робота присвячена аналізу ресурсної бази банків з позиції забезпечення розвитку банківського кредитування населення. Виявлено основні тенденції, що склалися стосовно залучення ресурсів та можливості оптимізації структури депозитних ресурсів.

Банківський кредит для населення є одним із найпоширеніших видів кредиту, що відіграє значний вплив на розвиток економічних та соціальних процесів у країні. Кредитування населення, як і будь-яка інша банківська діяльність, розвивається нерівномірно завдяки дії значної кількості факторів, які справляють різновекторний вплив на його динаміку. До них можна віднести такі як економічна ситуація в країні, наявність платоспроможного попиту на кредити з боку населення, достатній рівень кредитоспроможності позичальників, вартість залучення ресурсів, рівень ліквідності банків, відсоткова ставка за банківськими кредитами для населення, доходи населення, обсяги депозитів, залучених банками від домашніх господарств, зміна валютного курсу, рівень інфляції, що представлений індексом споживчих цін, рівень безробіття тощо. Фактори впливу можуть мати прямий чи обернений зв'язок з обсягами банківського кредитування населення, тобто справляти позитивний чи негативний вплив на нього. Слід зауважити, що фактори поділяються на такі, що знаходяться у межах чи поза межами впливу банків чи банківської системи в цілому.

Одним із найважливіших факторів, що відіграє значну роль у розвитку банківського кредитування населення ресурсне забезпечення, оскільки лише за умови наявності достатньої кількості ресурсів можливе здійснення активних банківських операцій. Ресурси банків поділяються на власні, залучені та запозичені. Згідно з даними Національного банку України [3] в цілому по банківській системі станом на 01.05.2017 частка власного капіталу у

---

⁵Стрільчук Любов Василівна к. е. н., доцент, доцент кафедри банківської справи ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», lvs00@ukr.net
Стрільчук Юлія Ігорівна аспірантка кафедри банківської справи ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», juliastirilchuk@gmail.com